

Menneskekenderen: Grundtvigs menneskesyn.

Indledning:

Nordens Mythologi fra 1832:

Grundtvig udgav i 1832 en *Nordens Mythologi*, som var en slags ny udgave af hans *Nordens Mythologi* fra 1808. Grundtvigs brug af og opfattelse af mytologien er dog helt anderledes i 1832 (jf. Sune Aukens disputats fra 2005). Han bruger nu mest mytologien "antropologisk" (Auker) som en ressource til at forstå menneskelivet og dets værdier og love, mens han i 1808 i nogen grad havde skildret mytologien i det gamle Norden som en slags selvstændigt trossystem.

Den meget lange indledning til *Nordens Mythologi* fra 1832 har spillet en betydelig rolle i Grundtvig-receptionen efter 1945. Grundtvig lægger dog meget vægt på mennesket som en dynamisk størrelse i modsætning til den statiske opfattelse af mennesket – mennesket som en maskine eller en "Abekat" med en statisk, evigt gyldig natur bestemt til at gentage sig selv til dommedag – som han mente var fremherskende i datidens videnskabelighed. Ifølge teksten er det muligt for mennesket, hvis det vel at mærke kommer ind i et kollektiv, samfund eller fællesskab – især et kristent samfund – at udvikle sig i form af en "guddommelig" vækst dvs. komme ind i en vækst-, udviklings- og læringsproces, som i princippet er uden grænser. På den måde erhverver mennesket – ikke som et individ, men som et medlem af et fællesskab – sig hen ad vejen stadige nye og højere dyder, mere kærlige vaner og en ny og bedre natur. Denne lærings- og "gennemtrængnings"-proces foregår ved, at disciplen lever i et nært forhold til sin mester og herre (i en slags skole), således at mesterens, faderens eller herrens ånd gradvist "gennemtrænger" elevens ånd. Den "guddommelige" vækst ender med "Menneske-Maalet" nemlig, at eleven ikke længere gør sine egne gerninger eller tænker sine egne tanker eller har sine egne følelser, men gør mesterens gerninger og har hans tanker og følelser.

"Menneske først og Christen saa" fra 1837:

Dette digt har været omdiskuteret i Grundtvig-forskningen, idet Grundtvig – sandsynligvis bevidst – ikke selv valgte at udgive digtet, som først blev udgivet længe efter hans død. Digtet er blevet tolket på den måde, at Grundtvig formulerer en "positiv" eller "optimistisk" vurdering af det "naturlige" dvs. ikke-kristne eller før-kristne liv. Ifølge Kaj Thanings disputats fra 1963 nåede Grundtvig efter sine Englandsrejser 1829-1831 frem til en opfattelse af det verdslige, naturlige, ikke-kristne liv som særdeles værdifuldt i sig selv, og Thaning tolkede dette digt som et af beviserne for sin tese. Grundtvig var ifølge Tidehvervs-teologen Thaning en slags moderne "sekulariserings"-tænker, og Grundtvig var ifølge Thaning en indædt modstander af, at det "naturlige" menneskelige liv skulle "kristianiseres" eller forbedres eller forandres efter kristelige normer.

Digtet "Menneske først og Christen saa" kan helt sikkert tolkes på forskellige måder, men digtet indeholder dog en kraftig understregning af betydningen af det at bryde med verdens ånd og blive et medlem af og en deltager i det kristne fællesskab (for eksempel strofe 6 og 7). Dette er også blevet fremhævet af en række videnskabelige Grundtvig-forskere som Regin Prenter og Anders Pontoppidan Thyssen, der skarpt har kritiseret den thaningske fortolkning af Grundtvig. Digtet beskriver, hvordan det naturlige menneske kan og skal erhverve sig en helt ny identitet og natur. Denne genfødsel og forvandling efter en omvendelse kan kun ske inden for det kristne fællesskabs rammer (strofe 6 og 7). De mennesker, som lever ude i verden, kan aldrig komme til at opleve denne forvandling og lykke (strofe 7).

Digtet udtrykker på den måde en af Grundtvigs centrale opfattelser: Det naturlige, iboende, objektive mål og gode for *alle* mennesker er blive kristne dvs. medlemmer af og deltagere i det ene sande "Samfund" med Kristus. Mennesker, som endnu ikke er kommet ind i menighedens fællesskab (i "Samfundet"), er således mindre "menneskelige" og på den måde mindre "naturlige" end de levende, opvakte og genfødte kristne (vedrørende det sidste: se for eksempel strofe 7).

"Menneskelivet er underligt" fra 1861:

Dette digt, som har en lang historie i *højskolesangbogen*, indeholder en række af Grundtvigs karakteristiske opfattelser af mennesket og menneskelivet så som: Mennesket som et væsen, der udvikler sig, gør fremskridt og lærer (strofe 1), opfattelsen af mennesket som en deltager i og som et lem og medlem af det sande samfund, som er en organisme-lignende størrelse med én ånd, én vilje og ét sind (strofe 7), tanken om, at mennesket kan blive "dyrisk" og fremmedgjort fra sin sande natur ved trods, ulydighed og oprør imod den autoritative "ånd" (strofe 8), demokratiet som en umenneskelig, dyrisk og uåndelig størrelse (strofe 9) og mennesket som et væsen i slægt med guderne og – hvis det lever i et virkeligt samfund med guderne - bestemt til efterhånden at komme til at ligne guderne (strofe 11 og 12).

Perspektiveringer: (1) Forestillinger om skole, læring, dannelse, åndelig udvikling og perfektion, individ og fællesskab. (2) Opfattelser af viden, videnskab, værdifri videnskabelighed, tro og overtro på videnskaben, forholdet mellem religion, værdier og videnskab, vores nutidige opfattelse af naturvidenskaben. (3) Opfattelsen af mennesket som noget mekanisk, som materie, neuroner eller atomer, diskussioner om relationen "mind-brain", opfattelser af mennesket i moderne naturvidenskab, den såkaldte naturalisme og dens mange former (4) Opfattelser af fremskridt, evolution, "New Age" og personlig udvikling. (5) Opfattelser af ulighed, dyd, den menneskelige natur og tanken om mesteren som model og forbillede (også f. eks. i musik og sport).